

Nye eldre – nye former for frivillighet? Frivillighetsmønstre og motivbegrunnelser sett i lys av endringer i verdier, utdanningsnivå og mestring

New Elderly – New Forms of Volunteering? Motivational Bases and Patterns of Volunteering in Light of Changes in Values, Educational level and Mastery

Oda Utsi Onstad

Master, Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid, OsloMet

odautsi@gmail.com

Pål Joranger

Førsteamanuensis, Institutt for sykepleie og helsefremmede arbeid, OsloMet

pal.joranger@oslomet.no

Thomas Hansen

Forsker I (forskningsprofessor)

1) Avdeling for psykisk helse og selvmord, Folkehelseinstituttet, Oslo

2) NOVA, OsloMet

thomas.hansen@fhi.no

Sammendrag

Morgendagens eldre forventes å utgjøre en betydelig ressurs for frivillig sektor. Mer ressurser i kraft av bedre helse, økt utdanning og mestring trekker i den retning. Samtidig kan mer individualistiske verdier trekke motsatt vei eller endre motivasjonsgrunnlaget for frivillighet. I denne studien setter vi søkelys på potensial for økt frivillighet ved å undersøke dagens og morgendagens eldres engasjement og motivasjon for frivillig arbeid. Studien bygger på data fra 2609 (55–66 år) og 1560 (67–80 år) respondenter fra Den norske studien av livsløp, aldring og generasjon (NorLAG) fra 2017. Vi finner at høyere utdanning, bedre helse og individualistiske verdier signifikant predikerer økt frivillig deltagelse. Kun individualistiske verdier har sammenheng med mer aktiv frivillighet (≥ 3 timer per uke). Høyere utdanning er signifikant assosiert med mer vilje til å forplikte seg til frivillig arbeid. Videre finner vi at økt mestringsfølelse henger sammen med samfunnsnyttige motiver, mens individualistiske verdier er assosiert med mer egennyttige motiver. Funnene gir generelt grunn for optimisme rundt frivillig engasjement blant morgendagens eldre. Samtidig peker funnene mot at potensialet er betinget av frivillige organisasjoners evne til å tilpasse seg en mer refleksiv og individualisert form for frivillighet.

Nøkkelord

frivillig arbeid, aldring, individualistiske verdier, refleksiv frivillighet

Abstract

Tomorrow's elderly are expected to be a great resource for the voluntary sector; improved health and higher levels of education and mastery point in this direction. At the same time, more individualistic values can pull in the opposite direction, or change the motivational bases of volunteering. This study explores the engagement and motivations related to volunteering among today's and tomorrow's elderly. We use data from 2609 (55–66 years) and 1560 (67–80 years) individuals in the Norwegian study on life-course, aging, and generation (NorLAG). We find that higher education, better health and individualistic values significantly predict increased participation in voluntary work. Individualistic values are also associated with more active volunteering (≥ 3 hours / week). Higher education is significantly associated with more willingness to commit to volunteering. Furthermore, we find that mastery is associated with altruistic motives, while individualistic values are associated with more self-serving motives. The findings generally give cause for optimism about the engagement of tomorrow's elderly in voluntary work. However, the results indicate that the potential depends on the ability of voluntary organizations to adapt to a more reflexive style of volunteering.

Keywords

voluntary work, aging, individualistic values, reflexive volunteering

Bakgrunn

Myndighetenes visjon er mer frivillighet blant eldre (Helse- og omsorgsdepartementet, 2016; Kulturdepartementet, 2018). Det begrunnes dels i fremtidige utfordringer på velferdsfeltet med en økende andel eldre og mangel på arbeidskraft, men også i at deltagelse i seg selv kan være helsefremmende. Eldre mennesker bidrar med en betydelig innsats allerede: I 2016 bidro pensjonister med 25 milliarder kroner til samfunnet gjennom frivillig arbeid (NyAnalyse, 2017). Potensialet for *ytterligere* innsats beskrives likevel som stort. Det knyttes til at morgendagens eldre vil ha flere funksjonsfriske år foran seg og mer kompetanse i form av høyere utdanning. Men er fremtidens spreke pensjonister tilbøyelig for mer frivillighet i en tid med økt individualisme? Sammenliknet med dagens eldre har morgendagens eldre sterkere individualistiske verdier og svakere kollektivistiske verdier. Det forventes derfor at de vil være mer opptatt av selvrealisering, opplevelser og reiser (Slagsvold & Strand, 2005).

Økt individualisme betyr ikke nødvendigvis at andelen frivillige reduseres. Det vises heller til at dagens frivillighet kjennetegnes ved å være mer individualistisk (Hustinx & Lammertyn, 2003). I Norge har forskere og rapporter funnet markante individualistiske og reflek-sive trekk i frivilligheten. Få eldre ønsker å ha store forpliktelser; for mange er det vesentlig at de kan bestemme tid og omfang selv (Hansen & Slagsvold, 2020a, 2020b). I den generelle befolkningen har antall medlemskap sunket, og flere sprer sitt engasjement gjennom ulike organisasjoner (Fladmoe et al., 2018). Andelen kortidsfrivillige har økt (Fladmoe et al., 2019), og egennytte har blitt viktigere for hvordan man forstår og begrunner frivillig arbeid (Wollebæk et al., 2015). Videre muliggjør digitale plattformer, slik som friskus.com og frivillig.no, at dagens frivillige kan «shoppe» aktiviteter fra forskjellige organisasjoner som passer deres egne preferanser.

Interessen for refleksiv frivillighet er stor i norsk forskning, men foreløpig har individualistiske verdier fått lite oppmerksomhet. Her undersøker vi verdiers betydning for engasjement og motivasjon for frivillig arbeid blant dagens og morgendagens eldre. I hvilken grad synes individualistiske verdier og andre kjennetegn ved de «nye eldre», som bedre helse og utdanning, å påvirke begrunnelser og motivasjon for frivillig innsats?

Kollektiv og refleksiv frivillighet

I lys av sosiologisk modernitetsteori beskriver Hustinx og Lammertyn (2003) den kollektive og refleksive frivilligheten. Kollektive frivillige har en gruppetilhørighet med en sterk følelse av «vi». Hovedmotivasjonen er ansvar eller plikt overfor et lokalmiljø eller en mer abstrakt

gruppe, noe som kan stamme fra religiøs tradisjon med medmenneskelighet og altruisme. Det gir et grunnlag for langvarige forpliktelser, og de vil derfor oftest representere kjernefrivillige i en organisasjon.

Den refleksive frivillige opptrer som en individuell aktør fokusert på selve aktiviteten. Ettersom aktiviteten bør være forenlig med egne preferanser og kvalifikasjoner, krever de fleksibilitet som gjør at de kan gå fra et foretrukket aktivitetsfelt til et nytt. Refleksive frivillige motiveres i større grad av egen nytte slik som selvrealisering og å nå personlige mål, men det betyr ikke at altruistiske verdier er mindre viktige. Snarere vil samfunnsnytttemotiver og egenyttige motiver virke sammen og forsterke hverandre, også illustrert som pluralisering av motiver (Hustinx & Lammertyn, 2003; Wollebæk et al., 2015).

Frivillighet har en blanding av både tradisjonelle og refleksive trekk, men ifølge Hustinx og Lammertyn (2003) har reflektiv frivillighet blitt mer synlig som følge av individualisering av samfunnet. Ettersom dagens frivillige ser ut til å vise mer individualistiske trekk, kan man forvente en sammenheng mellom individualisme og frivillighet på individnivå, for eksempel ved at individualister er mer motivert av egeninteresse og kortvarig, uforpliktende engasjement.

Sosiodemografiske faktorer og verdier

Flere faktorer er forbundet med frivillig arbeid. Kjønnforskjeller over tid har blitt nøytralisert, men i aldersgruppen 60–66 år deltar menn fortsatt mer enn kvinner. Personer midt i livet deltar oftest, gjerne i forbindelse med barnas fritidsaktiviteter. Fra 60-årsalderen synker andelen frivillige jevnt, men blant de som allerede er frivillige, er andelen «ildsjeler» størst i eldre år (Fladmoe et al., 2019; Fladmoe et al., 2018). Videre er frivillighet forbundet med det å være gift, høyt utdannet og i god helse, også blant de eldre (Folkestad et al., 2015; Wollebæk et al., 2015).

Utdanning har mange ringvirkninger. Det muliggjør yrkesaktivitet, ledererfaringer og er forbundet med bedre helse. Det er faktorer som igjen bidrar til å forme individers væremåter i retning mot mer mestring (Slagsvold & Hansen, 2017; Slagsvold & Sørensen, 2008). Siden morgendagens eldre er høyere utdannet, og særlig gjelder det kvinner, vil de ifølge Slagsvold og Hansen (2017) oppleve mer kontroll over sitt eget liv. En slik mestringsfølelse kan bidra til økt frivillighet, da det gir en innstilling om at man kan utgjøre en forskjell: at man *kan* hjelpe andre og *kan* oppfylle de forpliktelser som følger med (Musick & Wilson, 2008). Videre viser Wollebæk et al. (2015) at høyt utdannede deltar mer i frivillig arbeid fordi de er mer motivert og ser mer nytteverdi relativt til tidsmessige og emosjonelle kostnader, og fordi de oftere blir spurt om å delta.

Personlige verdier er en annen subjektiv disposisjon som kan forklare frivillighetsatferd. Verdier defineres som ønskelige mål av varierende betydning og fungerer som et retningsgivende prinsipp i en persons liv (Schwartz, 1992, 2003). Jo viktigere en verdi er for en person, desto mer motivert vil personen være til å oppfylle målet som verdien representerer. Schwartz har identifisert ti grunnleggende personlige verdier som kan inndeles i fire kategorier av høyere orden: *self-enhancement* (oppnå sitt fulle potensial, suksess og kontroll over andre), *self-transcendence* (medmenneskelighet og omtanke for samfunnets velferd og naturen), *openness to change* (streben etter stimulering og selvstendighet) og *conservation* (trygghet, konformitet og tradisjon). Verdier innen *self-transcendence* gjør at mennesker ser andres behov og har empati med dem, noe som igjen kan fremme hjelpeatferd (Schwartz, 2010). Hos pensjonister er *self-transcendence*, og særlig medmenneskelighetsverdier, funnet å være en viktig drivkraft for frivillig arbeid (Ariza-Montes et al., 2017).

Sentralt for individualisme er uavhengighet og retten til å bestemme over eget liv. For

individualister er det åpenbart at egeninteresser prioriteres foran fellesskapets interesser. For kollektivister er normer og plikter til gruppen styrende for sosial atferd, og personlige mål tilsidesettes til fordel for kollektivets mål (Triandis, 1995). Alle individer har noen grupper de identifiserer seg med (inngrupper) og ikke (utgrupper), et skille som er tydeligere blant kollektivister enn hos individualister. Mens Triandis (1995) definerer individualisme-kollektivism som kulturelle syndromer med delte holdninger, normer og verdier på kulturelt nivå, tar Schwartz (1992) utgangspunkt i verdiprioriteringer på mikronivå som kan tjene kollektive og/eller individuelle mål. Verdier som makt, presentasjon, hedonisme, stimulering og uavhengighet tjener individuelle interesser, mens medmenneskelighet, tradisjon og konformitet tjener kollektive interesser. Trygghet og universalisme kan tjene begge interesser. Noen trygghetsverdier tjener primært individuelle interesser (f.eks. egen velferd), og andre tjener en større gruppes interesser (f.eks. sosial orden, nasjonal trygghet). Universalisme har et definert mål om å forstå, verdsette, tolerere og beskytte *alle* mennesker og naturen og er i kontrast til medmenneskelighet, som er rettet mot velferden til egen inngruppe. Da kollektivister prioriterer velferden til inngrupper over andres behov, betyr det ifølge Schwartz (1992) større vektlegging av medmenneskelighet enn universalisme blant kollektivister og mer lik vektlegging av disse to verdiene blant individualister.

Tidligere forskning på frivillighet og verdier

Individualisme kan synes uforenlig med frivillighet, da en slik ideologi gir prioritet til personlige mål. Likevel er frivilligheten høy i individualistiske land som USA og England (Grönlund et al., 2011) samt høyere blant eldre i nord-vest enn i mer kollektivistiske land i sør-øst Europa (Hansen et al., 2018). Basert på undersøkelser fra 21 nasjoner fant imidlertid Parboteeah et al. (2004) at *societal collectivism* er forbundet med frivillig arbeid. På tvers av 135 nasjoner fant Smith (2015) på sin side at *in-group favoritism*, et mål på kollektivism, reduserer forekomsten av frivillig arbeid. Videre har Kimmelmeier et al. (2006) sammenliknet amerikanske stater og vist at individualisme er positivt assosiert med donasjoner og frivillig arbeid ved at begge er mest utbredt i individualistiske stater. Luria et al. (2015) undersøkte forskjeller i forekomst av prososial atferd mellom 66 land og fant at individualisme predikerte donasjoner, men ikke frivillig arbeid. På mikronivå fant Finkelstein (2010) at verdiorientering ikke predikerte tidsbruk på frivillig arbeid blant amerikanske studenter. Imidlertid viser funnene at individualisme særlig er assosiert med karrieremotiver, og kollektivism med altruistiske motiver. Grönlund et al. (2011) sammenliknet 13 land og fant også at individualisme predikerte karrieremotiver blant studenter.

Denne studien

Frivilligheten er i endring, og hvorfor og hvordan man deltar frivillig, synes å endres i takt med økt individualisering i samfunnet. Kunnskapen omkring sammenhengen mellom økt individualisme for nye frivillighetsmønstre baserer seg hovedsakelig på studier av historiske endringer og regionale forskjeller. Vi har begrenset kunnskap om sammenhengen på individnivå og hvordan verdiorientering påvirker motiver og motivasjon for frivillighet, og ulike nivå av frivillig innsats. Slik kunnskap er viktig for frivillig sektor og offentlige tiltak som jobber for å mobilisere flest mulig frivillige blant dagens og morgendagens eldre. Temaet er dessuten særlig interessant å studere i en norsk kontekst fordi Norge, som et svært modernisert, digitalisert og høyt utdannet land, antas å lede an internasjonalt når det gjelder refleksiv frivillighet (Enjolras & Strømsnes, 2018).

Hensikten med denne studien er å analysere verdiens betydning for engasjement og motivasjon for frivillig arbeid blant dagens og morgendagens eldre med utdanningsnivå og mest-

ringsressurser tatt i betraktning. Vi spør: (1) Hva kjennetegner eldre frivillige når det gjelder verdiorientering, utdanningsnivå og mestring? (2) Har disse faktorene ulik betydning for sporadisk og mer aktiv frivillig innsats? (3) Hvem synes å være mest villige til å forplikte seg til frivillig arbeid? og (4) Hvilken betydning har disse forklaringsfaktorene for begrunnelser (motiv) til å gjøre frivillig arbeid?

Metode

Data

Analysene bygger på data fra tredje runde av den norske studien av livsløp, aldring og generasjon (Veenstra et al., 2021). Data ble samlet inn i 2017 av Statistisk Sentralbyrå gjennom telefonintervju, internettbasert (postalt for de som ønsket det) spørreskjema og registeropplysninger. NorLAG3s nettutvalg er personer mellom 50 og 95 år som har deltatt i minst én tidligere datainnsamling. Telefonintervju ble besvart av 6099 personer (68 %), hvorav 4461 personer (73 %) besvarte selvutfyllingsdelen.

Vi brukte data fra 4169 respondenter i alderen 50–80 år som gjennomførte både telefonintervju og spørreskjema. Personer over 80 år ble ekskludert fordi det er stort frafall (og trolig svekket representativitet) blant de eldste, samt fordi potensialet for økt frivillighet er størst under 80 år (Principi et al., 2012). I analysene skiller vi mellom aldersgruppene 50–66 år (n=2609) og 67–80 år (n=1560). Inndelingen er valgt fordi 67 år regnes som tradisjonell pensjonsalder. Aldersgruppene 50–66 og 67–80 omtales som hhv. «morgendagens eldre» og «dagens eldre».

Avhengige variabler

Om man utfører *frivillig arbeid*, er målt ved å spørre: «Har du de siste 12 måneder utført ubetalt arbeid for en eller flere frivillige organisasjoner eller foreninger innenfor ...» Respondentene ble bedt om å krysse av (ja/nei) på en liste med 20 ulike aktiviteter. En frivillig person ble kodet 1, mens en som ikke har gjort noen av aktivitetene, ble kodet 0.

Tidsbruk ble målt ved å spørre: «Omtrent hvor mye tid, alt i alt, bruker du på frivillig arbeid i løpet av en vanlig uke?» Svaralternativene var: ingen tid, under 1 time, 1–2 timer, 3–4 timer, 5–6 timer, 7–10 timer og mer enn 10 timer. Folkestad et al. (2015) definerer de som gjør minst 2,5 timer i uka, som kjernefrivillige. Vi bruker begrepet aktive frivillige om de som gjør 3 timer eller mer i uka (kode 1), og sporadisk frivillige om de som bruker under 3 timer i uka (kode 0). I tilleggssanalyser av en kontinuerlig variabel er de sju svaralternativene omgjort til timer: 0-0,5-1,5-3,5-5,5-8,5-12.

Villighet til forpliktelse er målt ved grad av enighet til følgende tre påstander: «For å bidra med frivillig arbeid er jeg villig til... (1) å tilpasse min ferie og fritid, (2) å binde/forplikte meg til 6 måneder om gangen» og (3) «Jeg er kun villig til å bidra med frivillig arbeid hvis jeg kan bestemme omfang og tidspunkt selv». Svarene går fra «svært enig» (1) til «svært uenig» (5) med et eget svaralternativ «vil ikke delta uansett». Variablene er omkodet til en dikotom variabel der verdien 1 viser at respondenten er positiv til minst to av de tre utsagnene (ellers verdi 0).

Motiver har vi målt ved å spørre hvor viktige ulike grunner er til at man gjør frivillig arbeid. Følgende fem motiver ble presentert: «møte andre mennesker», «det er morsomt eller interessant», «bruke min kompetanse», «bidra med noe nyttig» samt «jeg føler meg forpliktet til det». Viktigheten ble målt på en 5-gradert skala fra «svært lite viktig» til «svært viktig». De tre første motivene kan ansees som egennyttige motiver og er derfor slått sammen til en gjennomsnittsskåre. «Å bidra med noe nyttig» defineres som et samfunnsnytttemotiv, mens det siste motivet omtales som forpliktende motiv.

Uavhengige variabler

Verdier er målt ved Basic Human Values Scale og består av ti personlige verdier (se under) (Schwartz, 1997, 2003). Verdiene måles ved 21 ledd som spør om i hvilken grad man mener ulike beskrivelser passer for en selv, på en skala fra 1 «svært lik meg» til 6 «overhodet ikke lik meg».

Innunder individualistisk orientering inngår de fem verdiene *makt* («å ha mange penger og dyre ting» og «å ta ledelsen og fortelle andre hva de skal gjøre»), *presentasjon* («å vise andre hva man kan og evner» og «å ha suksess»), *hedonisme* («å kunne nyte livet og skjemme seg selv bort» og «å ha det moro»), *stimulering* («å gjøre mange nye og forskjellige ting i livet» og «å leve et spennende liv og ta risiko») samt *uavhengighet* («å tenke ut nye idéer og gjøre ting på sin egen måte» og «å bestemme selv hvordan en skal leve sitt liv»). Skalaen går fra 1 til 6 (høy individualisme). Cronbachs alpha (α) er .80 (50–66 år) og .79 (67–80 år).

Innunder kollektivistisk orientering inngår tre personlige verdier: *medmenneskelighet* («å hjelpe og vise omsorg for andre mennesker» og «å være lojal og ta vare på sine venner»), *tradisjon* («å følge den skikk og bruk en har blitt lært opp til» og «å være beskjeden og ikke peke seg ut») og *konformitet* («at folk gjør som de blir fortalt og følger reglene» og «å alltid oppføre seg skikkelig og ordentlig»). Skalaen går fra 1 til 6 (høy kollektivism). Skalaen har noe lav intern konsistens ($\alpha = .69$ og $.74$ for hhv. 50–66 og 67–80 år), dels fordi den består av kun seks ledd. *Mean inter-item correlation* for leddene varierer fra .28 til .33, som er innenfor den anbefalte rekkevidden fra .2 til .4 (Pallant, 2016).

Mestring er målt ved 7 ledd fra *Personal Mastery Scale* (Pearlin & Schooler, 1978). Denne skalaen måler en generell holdning til muligheten for å påvirke egen livssituasjon. Skalaen går fra 7 til 35 (høy mestringsfølelse), og α er .80 og .76 for hhv. aldersgruppen 50–66 og 67–80 år.

Subjektiv helse er målt fra dårlig (0) til utmerket (4). Vi inkluderer en rekke variabler hentet fra ulike registre hos SSB. *Utdanning* er omkodet til lav, middels (universitet/høyskole inntil 4 år) og høy (universitet/høyskole > 4 år). I tillegg inkluderes *alder*, *kjønn*, *sivilstatus* (0 = enslig, 1 = samboende/gift) og *barn i husholdet* (0 = nei, 1 = ja).

Analytisk strategi

Studien benytter multiple lineære regresjonsanalyser (OLS). Det vanligste er å benytte logistisk regresjonsanalyse når avhengig variabel er dikotom, men Hellevik (2009) viser at OLS er velegnet også for dikotome avhengige variabler. Mens logistiske mål kan være vanskelig å tolke, har lineære mål enklere og mer forståelige og anvendelige tolkninger. Ved dikotom avhengig variabel vil den ustandardiserte koeffisienten b tolkes som sannsynligheten for verdien 1 på den avhengige variabelen.

OLS bryter med forutsetningen om homoskedastisitet, noe Hellevik mener har liten praktisk betydning siden resultatene med de to metodene blir tilnærmet identiske ved signifikantesting, selv ved små utvalg og skjevfordelt avhengig variabel. Det er først når proporsjonene på avhengig variabel nærmer seg ytterpunktene 0 og 1 at de lineære og loglineære målene blir ulike. Ifølge Hippel (2015) er en tommelfingerregel for bruk av lineær regresjon at fordelingen på avhengig dikotom variabel er mellom 0,20 og 0,80 eller litt utenfor. Av de inkluderte avhengige variablene har «villighet til forpliktelse» mest ulik fordeling med 0,16/0,84, men som likevel synes forenlig med Hippels anbefaling.

Kontrollvariablene alder, kjønn, helsestatus og barn i husholdet er inkludert simultant i regresjonsanalysene (*Standard multiple regression*). Multikollinearitet er testet ved hjelp av *Tolerance* og *Variance Inflation Factor* (VIF). I de multivariate analysene ble missing håndtert med *exclude cases pairwise*, anbefalt av Pallant (2016). Analysene er gjennomført ved bruk av SPSS V.25.

Vi har ekskludert seks respondenter. To av dem hadde ekstremverdi 1 på samtlige ledd i kollektivismeskalaen (en av dem hadde også en verdi 1 på samtlige individualismeledd). Videre så vi noen multivariate *outliers* (ekstremverdier) målt ved hjelp av *Mahalanobis distances*, og fire av respondentene ble fjernet fordi de ikke hadde besvart alle spørsmålene knyttet til verdier, i tillegg til at de øvrige verdiene var oppgitt som like viktige.

Resultater

I tabell 1 ser vi at aldersgruppen 50–66 år har mer utdanning og individualistiske verdier enn aldersgruppen 67–80 år. Andelen frivillige er forholdsvis lik, men blant de som allerede er frivillige, er andelen aktive frivillige (≥ 3 timer i uka) 12 prosentpoeng høyere blant de over 67 år enn i den yngre (50–66 år) aldersgruppen. Andelen som er positiv til forpliktelser, er 6 prosentpoeng høyere i den yngre gruppen sammenliknet med de over 67 år.

Begge gruppene angir samfunnsnytte og egennytt som viktige grunner for å delta i frivillig arbeid, mens forpliktelser vektlegges mindre. Figur A i Appendix viser prosentandeler etter alder som vektlegger egennyttige motiver, samfunnsnyttige motiver og en miks av de to. Vi finner at det å bidra med noe nyttig er viktig for majoriteten. Omtrent tre fjerdedeler, og flere blant de over 67 år, vektlegger egennyttige motiver eller en miks av de to. Som vist i tabell B i Appendix er det ingen høye korrelasjoner mellom de uavhengige variablene. Det indikerer at det ikke er et problem med multikolaritet.

Tabell 1. Deskriptiv statistikk (% eller gjennomsnitt med standardavvik) for inkluderte variabler etter aldersgruppe.

	50–66 år <i>N</i> = 2427-2609	67–80 år <i>N</i> = 1425-1560	Sig. mht. forskjeller mellom gruppene
Deltatt i frivillig arbeid, %	66,5	67,1	<i>P</i> = .665
Aktiv frivillig, %	16,8	28,4	<i>P</i> = .000
Positiv på minst 2 av 3 spm. om forpliktelse, %	21,8	16,3	<i>P</i> = .000
Egennyttmotiv (1–5)	4,2 (0,8)	4,4 (0,7)	<i>P</i> = .000
Samfunnsnyttmotiv (1–5)	4,6 (0,6)	4,7 (0,5)	<i>P</i> = .007
Forpliktende motiv (1–5)	2,7 (1,4)	2,5 (1,4)	<i>P</i> = .005
Uavhengige variabler			
Individualisme (1–6)	3,6 (0,7)	3,4 (0,6)	<i>P</i> = .000
Kollektivism (1–6)	4,4 (0,6)	4,4 (0,7)	<i>P</i> = .865
Mestring (7–35)	27,2 (4,5)	26,0 (4,3)	<i>P</i> = .000
Alder	58,5 (4,8)	72,4 (3,8)	<i>P</i> = .000
Mann, %	48,1	51,9	<i>P</i> = .020
Lav utdanning, %	56,8	62,8	<i>P</i> = .000
Middels utdanning, %	31,4	26,7	<i>P</i> = .001
Høy utdanning, %	11,8	10,4	<i>P</i> = .172
Helse (0–4)	2,4 (1,1)	2,2 (1,1)	<i>P</i> = .000
Gift/samboende, %	75,6	69,6	<i>P</i> = .000
Barn i husholdet, %	26,7	3,7	<i>P</i> = .000

T-test (gjennomsnitt) og *kj*kvadrat-test (%).

Kommentar: Motivvariablene har færre respondenter enn de øvrige variablene (*n* = 929-930 og 556-557 for hhv. 50–66 og 67–80 år). *N* er lav fordi utvalget består av kun frivillige, og dels fordi variablene kommer fra telefonintervju og ikke webskjema.

Multivariate analyser

Tabell 2 viser multiple regresjonsanalyser med de avhengige variablene *deltagelse i frivillig arbeid, aktiv frivillig og forpliktelse*.

Analysen av *deltagelse i frivillig arbeid* er signifikant for begge aldersgrupper. Individualistiske verdier har en klar sammenheng med frivillig arbeid både blant den yngre (50–66 år) og den eldre (67+) aldersgruppen. En enhet økning på individualismeskalaen er assosiert med hhv. 4 og 5 prosentvis høyere sannsynlighet for deltagelse (begge $p < .05$). Videre ser vi at frivillig arbeid, i begge aldersgrupper, er assosiert ($p < .05$) med høyere utdanning og bedre helse. Mestring har en klar positiv sammenheng ($p < .000$) med frivillig arbeid i begge aldersgruppene i de bivariate analysene (se tabell B i Appendix), men sammenhengen falt bort i den multiple regresjonsanalysen. Videre ser vi at menn har høyere sannsynlighet for deltagelse enn kvinner. For å beregne kjønnsforskjeller ble det i tillegg gjort kjkvadrattest (ikke vist). I den yngre gruppen oppga 70 % av menn og 63 % av kvinner å ha deltatt i frivillig arbeid og tilsvarende 72 % av menn og 62 % av kvinner blant de eldre (begge $p < .000$).

I tilleggsanalyser (ikke vist) så vi på sammenhenger mellom frivillig arbeid og verdiene (underdimensjonene) som inngår i verdiskalaene (samme modell som i tabell 2). Hedonisme og konformitet hadde ingen signifikante effekter og ble tatt ut av modellen. I den yngste gruppen var frivillig arbeid assosiert ($p < .05$) med medmenneskelighet (.05), makt (.03), tradisjon (-.03) og stimulering (.03). I den eldste gruppen var frivillig arbeid assosiert med tradisjon (-.07) og medmenneskelighet (.09).

For *aktiv frivillig* (deltar minst tre timer i uka) var kun modellen til aldersgruppen 50–66 år signifikant. Vi ser en klar sammenheng med individualistiske verdier og økt alder. De øvrige forklaringsvariablene var ikke signifikante. I tilleggsanalyser (ikke vist) benyttet vi en kontinuerlig tidsbruksvariabel og finner at denne er signifikant relatert til individualistiske verdier (.26).

Vi har også analysert *villighet til å forplikte seg* (positiv på minst 2 av 3 spørsmål) til frivillig arbeid. For personer under 67 år øker villigheten blant menn og med høyere utdanning, særlig blant dem med høyest utdanning. For de eldre (67+) har høy villighet sammenheng med middels til høy utdanning.

Tabell 2. Multipel lineær regresjon av deltagelse i frivillig arbeid, aktiv frivillighet og forpliktelse (alle med utfallene 0 eller 1). Ustandardiserte koeffisienter.

	Deltatt i frivillig arbeid		Aktiv frivillig (≥ 3 timer i uka)		Positiv til å forplikte seg til frivillig arbeid	
	50–66 år	67+ år	50–66 år	67+ år	50–66 år	67+ år
Individualisme	0,04*	0,05*	0,05**	0,03	0,02	0,02
Kollektivism	-0,01	-0,03	0,01	0,01	0,01	0,01
Mestring	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Alder	0,00	-0,01*	0,01*	0,00	0,00	0,00
Kjønn	0,07**	0,08**	0,02	-0,03	0,04*	0,02
Middels utdanning	0,12**	0,10**	-0,02	0,04	0,08**	0,06**
Høy utdanning	0,09**	0,03	-0,02	0,06	0,12**	0,09**
Helse	0,02*	0,04**	-0,02	0,02	0,01	0,01
Gift/samboer	0,06*	-0,01	-0,02	0,01	0,01	0,03
Barn i husholdet	0,05*	0,00	0,04	0,02	0,05*	0,07
Justert R ²	.034	.041	.013	-.001	.019	.013

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Tabell 3. Multiplert lineær regresjon av motiver (alle på skalaen 1-5). Ustandardiserte koeffisienter.

	Egennyttige motiv		Samfunnsnyttmotiv		Forpliktende motiv	
	50–66 år	67+ år	50–66 år	67+ år	50–66 år	67+ år
Individualisme	0,11**	0,00	0,01	-0,02	-0,08	0,03
Kollektivism	0,12**	0,10*	0,08*	0,12**	0,02	-0,06
Mestring	0,00	0,00	0,02**	0,00	-0,04**	-0,02
Alder	0,01*	0,01	0,00	0,00	-0,04**	-0,01
Kjønn	-0,07	-0,05	-0,06	-0,15**	0,08	-0,06
Middels utdanning	-0,14*	-0,11	-0,01	-0,02	0,42**	0,12
Høy utdanning	-0,30**	-0,03	0,06	0,15	0,60**	0,28
Helse	-0,03	0,01	-0,04	0,00	0,09*	0,04
Gift/samboer	-0,01	0,07	0,04	0,07	0,05	0,11
Barn i husholdet	-0,08	-0,14	0,01	0,06	0,13	0,11
Justert R ²	.047	.001	.013	.019	.072	.005

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Tabell 3 viser tre multiple regresjonsanalyser med de avhengige variablene *egennyttige motiv*, *samfunnsnyttmotiv* og *forpliktende motiv*. Analysen av *samfunnsnyttmotiv* er signifikant for begge grupper. I aldersgruppen 50–66 år har motivene sammenheng med mestring og kollektivistisk orientering. I aldersgruppen 67–80 år er motivene assosiert med kollektivistisk orientering og kvinnelig kjønn. *Egennyttige motiv* og *forpliktende motiv* er kun signifikant for aldersgruppen 50–66 år. Egennytte vektlegges særlig av personer med lavere utdanning. Videre ser vi at graden av individualistisk og kollektivistisk orientering har en positiv effekt. Forpliktende motiv henger sammen med lav alder, lav mestring, bedre helse og middels til høy utdanning.

Diskusjon

Hovedformålet med studien var å undersøke betydningen av personers verdsett for interesse og motivasjon for frivillig arbeid. Et sentralt spørsmål var om individualistiske verdier synes å predikere økt forekomst av refleksiv frivillighet, motivert av egeninteresser og kortvarig, uforpliktende engasjement (Hustinx & Lammertyn, 2003). Blant morgendagens eldre ser vi en motsatt tendens ved at sannsynligheten for aktiv deltagelse (≥ 3 timer i uka) øker

med sterkere individualistiske verdier. I tillegg til mer individualistiske verdier vil morgendagens eldre kjennetegnes av økt utdanningsnivå og mestringsfølelse, og også disse faktorene har positive sammenhenger med frivillig engasjement. Videre ser vi at verdiorientering ikke påvirker villighet til forpliktelser, mens individualistiske verdier blant morgendagens eldre predikerer mer egennyttige begrunnelser for å delta frivillig. Generelt peker funnene mot høyt og økt frivillig engasjement, men at potensialet betinges av frivillige organisasjoners evne til å tilpasse seg en mer refleksiv og individualisert form for frivillighet.

Hvem deltar?

Høyere utdanning og bedre helse øker sannsynligheten for frivillig deltagelse blant dagens og morgendagens eldre. Disse funnene er i tråd med tidligere norsk forskning (Folkestad et al., 2015; Wollebæk et al., 2015). Dette styrker det offentliges målsetting om økt frivillighet fremover ettersom «de nye eldre» kjennetegnes ved å være stadig mer funksjonsfriske og bedre utdannet. Videre ser vi at menn deltar mer enn kvinner. Det kan forklares med at menn oftere blir spurt om å delta (Wollebæk et al., 2015), samt at menn er mer aktive på de største frivillighetsfeltene som kultur og fritid (Wollebæk et al., 2000).

En vanlig oppfatning er at individualisering av samfunnet fører til at flere ønsker å «betale seg ut» fremfor å bruke tid på frivillig arbeid. Wollebæk et al. (2015) finner at dette ikke er tilfellet, og at folk fortsatt er villig til å stille opp som frivillige. Tilsvarende viser Fladmoe et al. (2018) at andelen frivillige de siste 20 årene har holdt seg nokså stabilt. Dette sammenfaller med våre funn, som viser nokså høye frivillighetstall samt indikasjoner på at økt individualisme vil endre frivillighetens *begrunnelser* og *karakter* mer enn *nivået* på innsatsen. Vi finner ikke tegn på at individualisme trekker folk bort fra frivilligheten, snarere at individualistiske verdier synes å motivere til deltagelse.

Kollektivistiske verdier står også sterkt blant morgendagens eldre. Vi finner tegn til at slike verdier også har positive sammenhenger med frivillig motivasjon. Særlig underdimensjonen «medmenneskelighet» er positivt assosiert med frivillig deltagelse. Det stemmer for øvrig med tidligere forskning (Ariza-Montes et al., 2017). Det betyr at dagens og morgendagens eldre ikke motiveres til å delta i frivillig arbeid kun fordi de streber etter selvrealisering, men også fordi det å hjelpe og vise omsorg for andre mennesker er en betydningsfull verdi i seg selv. Dette illustrerer at drivkreftene bak frivillig arbeid er mangfoldige, noe som er i tråd med den refleksive frivilligheten (Hustinx & Lammertyn, 2003).

Hvem bidrar mest?

Blant dagens og morgendagens eldre oppgir 67 % at de har gjort en eller flere frivillige aktiviteter det siste året. Dette sier imidlertid lite om hvor stor innsatsen er. Vi har derfor studert separat hva som forklarer sporadisk og aktiv (≥ 3 timer i uka) deltagelse. Vi finner at verken utdanning, helse eller kjønn forklarer om de frivillige deltar sporadisk eller mer aktivt. Etter som disse faktorene har betydning for om man deltar eller ikke, men altså ikke for intensiviteten av innsatsen, synes høyere utdanning, bedre helse og mannlig kjønn først å fremst å ha betydning for selve rekrutteringen. Heller ikke Fladmoe et al. (2019) finner at utdanningsnivå og kjønn forklarer hvem som bidrar mye eller lite i den generelle befolkningen.

Inndelingen aktiv og sporadisk deltagelse kan plasseres inn i hver av de to idealtypene av frivillighet foreslått av Hustinx og Lammertyn (2003). Aktiv deltagelse kan plasseres i kategorien kollektiv frivillighet ved at innsatsen er langvarig og intensiv, mens sporadisk deltagelse kan plasseres i kategorien refleksiv frivillighet ved at den er tidsavgrenset og knyttet til ad hoc-aktiviteter. Vi antok at individualisme kunne relateres til kortvarig engasjement. Likevel finner vi at høyere individualistiske verdier blant morgendagens eldre øker sann-

synligheten for aktiv deltagelse. Forskning viser at det å spre frivillig engasjement på flere organisasjoner, som er et refleksivt trekk, er mer utbredt blant kjernefrivillige enn blant de som bruker mindre tid på frivillig arbeid (Fladmoe et al., 2019). Det gir indikasjoner på at individualister som sprer sitt engasjement på ulike arenaer, bidrar ikke mindre, men at de alt i alt gjør mer frivillig arbeid. Dog er det ingen selvfølge at individualistiske verdier gir mer frivillighet. For at organisasjoner skal tiltrekke seg de «nye frivillige» og utnytte deres individualistiske verdier som en ressurs, er det ifølge Dekker og Halman (2003) nødvendig å imøtekomme dem med mer fleksible og egenstyrte opplegg. Samtidig hevder Eimhjellen (2018) at refleksiv frivillighet også krever en viss struktur og formalisering for at den skal være bærekraftig. Det innebærer et behov for lønnete stillinger som administrerer og koordinerer de frivillige og aktivitetene i tråd med organisasjonens mål. Dermed vil vi i den refleksive frivilligheten, der frivillige har en løsere tilknytning til organisasjoner enn før, også kunne gjenkjenne trekk fra tradisjonell frivillighet.

Andelen aktive frivillige er 12 prosentpoeng høyere blant dagens enn blant morgendagens eldre. Et interessant spørsmål er om forskjellen representerer en generasjonseffekt, eller om den skyldes livsfase, da en generasjonseffekt vil gi mindre frivillighet blant fremtidens pensjonister. Det er trolig større grunn til å anta at forskjellen skyldes livsfase ettersom pensjonister har mer tilgjengelig fritid til å delta mer aktivt enn det yrkesaktive har (Musick & Wilson, 2008). Forskning viser at andelen kjernefrivillige blant personer over 60 år har holdt seg stabilt de siste 20 årene. Det er primært i de aller yngste aldersgruppene at det har blitt færre kjernefrivillige og flere korttidsfrivillige (Fladmoe et al., 2019). Dette støtter tesen om at forskjellen vi ser, skyldes livsfase. Det kan derfor forventes at andelen aktive frivillige øker blant morgendagens eldre når de pensjoneres.

Hvem er mest villige til å forplikte seg?

Høyere utdanning øker sannsynligheten for at dagens og morgendagens eldre er positive til å forplikte seg til frivillighet. Det kan derfor forventes større vilje blant de nye eldre til å forplikte seg for seks måneder av gangen eller å tilpasse ferie og fritid. At høyt utdannede synes å være mer «pliktoppfyllende», kan handle om at man gjennom utdanning tilegner seg ulike ressurser og blir mer bevisst og engasjert rundt samfunnsutfordringer (Wollebæk et al., 2015), samt at høyt utdannende ofte er del av sosiale miljøer der det forventes at en skal engasjere seg i frivilligheten (Sundeen et al., 2007). Forpliktelsesspørsmålene er stilt til både frivillige og ikke-frivillige. Det kan derfor være at høyt utdannede oppgir mer vilje til å forplikte seg fordi de faktisk deltar mer enn lavt utdannede. Da vi undersøkte personer som allerede er frivillige, ser vi likevel at høyt utdannede er mer motivert av forpliktelse enn lavt utdannende.

Morgendagens eldre synes å være mer positive til å forplikte seg enn dagens eldre, noe som gir optimisme for fremtiden. Imidlertid er denne forskjellen liten (6 prosentpoeng), og den kan skyldes helseproblemer eller andre livsfaseforklaringer. Videre kan en kanskje forvente at morgendagens eldre likevel vil vise lavere lojalitet overfor organisasjoner i tråd med at den refleksive frivilligheten blir mer fremtredende (Hustinx & Lammertyn, 2003). Samtidig ser vi ingen sammenheng mellom individualistiske verdier og villighet til å forplikte seg. Individualistiske verdier er altså ikke ensbetydende med lavere forpliktelse.

Motivasjon

Både våre og tidligere funn viser altså at verdiorientering kan motivere til å gjøre frivillig arbeid (Finkelstein, 2010; Grönlund et al., 2011). Dette kan dels handle om at verdier påvirker motivgrunnlaget. Blant morgendagens eldre ser vi at individualistiske verdier for-

sterker vektleggingen av egennyttige motiver, slik som det å møte andre mennesker, at det er morsomt eller interessant, og det å få brukt sin kompetanse. Siden samfunnet forventes å bli mer individualisert, kan et slikt funn tolkes dit hen at fremtidens eldre frivillige vil motiveres mer av egennytte, i tråd med teorien om refleksiv frivillighet (Hustinx & Lammertyn, 2003). Teorien støttes også av Wollebæk et al. (2015), som viser at altruistiske grunner for å delta har holdt seg på et stabilt høyt nivå, men at egeninteresser i nyere tid har blitt viktigere. Hustinx og Lammertyn (2003) understreker imidlertid at de færreste vil plassere seg i ekstremposisjonen i betydningen av å være helt refleksive frivillige eller kollektive frivillige, men at de fleste vil ha en miks av både refleksiv og kollektiv frivillighet i seg. Dette ser vi også i vårt materiale, da tre av fire personer oppgir at både egennytte og samfunnsnytte er viktige begrunnelser for at de gjør frivillig arbeid.

Mestring er positivt assosiert med det «å bidra med noe nyttig» blant morgendagens eldre frivillige. Det kan tolkes dit hen at jo mer mestringsfølelse frivillige har, desto mer tro har de på sine egne evner til å utgjøre en forskjell for andre eller et lokalmiljø. En slik innstilling gjelder uavhengig av utdanningsnivå og helse, noe som kan bety at mestring er direkte forbundet med opplevelsen av, eller ønsket om, å bidra med noe nyttig. Sammenhengen mellom mestring og frivillig deltagelse falt imidlertid bort etter kontroll for andre variabler. Det sammenfaller med tidligere forskning og tyder på at sammenhengen er spurios (Musick & Wilson, 2008).

Studiens begrensninger

Selv om studien har et stort utvalg og en høy svarprosent, er NorLAG en longitudinell studie der NorLAG3-utvalget har deltatt minst én gang tidligere. I NorLAG er personer med lav utdanning, dårlig helse og høy alder underrepresentert (Torsteinsen & Holmøy, 2019). Utvalgsskjevhet svekker representativiteten ved studien, og funnene må derfor tolkes med noe varsomhet. Det at de deltar i undersøkelsen, kan også bety at de som gruppe er relativt samfunnsengasjert eller pliktoppfyllende. At utvalget er overrepresentert ved ressurssterke eldre, kan gi en overestimert av motivasjon og engasjement for frivillig arbeid. Vårt utvalg synes å skille seg noe fra andre norske tverrsnittsstudier når vi sammenlikner andelen som oppga å ha gjort frivillig arbeid det siste året. Mens andelen frivillige i våre data er på 67 % for aldersgruppene 50–66 år og 67–80 år, er andelen i Fladmoe et al. (2018) 67 % og 54 % for aldersgruppene 50–59 år og 67–79 år. Tallene antyder noe overestimert blant de eldste i vår studie.

Når vi sammenlikner verdier, engasjement og motivasjon på tvers av aldersgrupper i tverrsnittsdata, er det usikkert om forskjeller skyldes livsfase eller generasjon. Videre er studien begrenset til den *formelle* frivilligheten. Ifølge Dekker og Halman (2003) kan det være nødvendig å skille ulike frivillighetstyper for å forstå verdiers betydning. Dette kan være interessant for videre forskning å undersøke ytterligere.

Det knytter seg også begrensninger til verdimalene. Særlig gjelder dette kollektivism, hvor underdimensjonene tradisjon og konformitet synes å fange opp en «gammelmodig» kollektivism. House et al. (2002) skiller mellom *in-group collectivism* (vektlegging av stolthet, lojalitet og avhengighet til organisasjoner og familie) og *societal collectivism* (om institusjonelle strukturer oppfordrer og belønner kollektive handlinger som kommer samfunnet til gode). Da formell frivillighet i stor grad dreier seg om fellesskapets interesser, bør fremtidig forskning undersøke om mål på en mer «moderne» kollektivism som tar hensyn til verdier som felles ansvar for alles velferd og vilje til omfordeling av ressurser i et velferdssamfunn, kan bedre predikere frivillighet og motivasjon.

Konklusjon

Generelt viser våre funn at karakteristikkene ved de «nye eldre» trekker i retning av optimisme knyttet til offentlig målsetting om økt frivillighet. Ressurser i form av høyere utdanning og bedre helse trekker i denne retning samt mot at flere vil være positive til å forplikte seg. Videre finner vi at individualistiske verdier kan fremme deltagelse i frivillig arbeid og mer aktiv frivillig innsats (≥ 3 timer i uka). Samtidig er det en fare for at andre offentlige målsettinger, som at eldre personer skal stå lenger i betalt arbeid eller gjøre en større innsats i ubetalt familieomsorg, kan stå i veien (Hansen & Slagsvold, 2020a; Vangen et al., 2021). Grad av konflikt mellom Eldres innsats i arbeidsliv, omsorgsroller og frivillighet bør vies oppmerksomhet i fremtidig forskning.

Denne studien viser at rekrutteringen til frivilligheten er skjev, ved at ressurssterke eldre har høyest deltagelse. Ubalansen kan tenkes å forsterkes i takt med at frivilligheten blir mer spesialisert, selvorganisert og digital (Hustinx & Lammertyn, 2003). Det ligger en fare i at det hovedsakelig blir ressurssterke eldre som behersker digitale hjelpemidler for å holde oversikt over frivillige aktiviteter og er i stand til å matche disse med sine preferanser og kvalifikasjoner. For å få flest mulig inn i frivilligheten slik at de fysiske og psykiske gevinstene av å delta frivillig blir likt fordelt, er det behov for større innsats i å tilrettelegge for god og bred frivillighet.

Takksigelse: NorLAG datainnsamlinger har blitt gjennomført med støtte av Norges forskningsråd, fire departementer (HOD, AID, BLD, KMD), Helsedirektoratet, Husbanken, Statistisk sentralbyrå og NOVA. NorLAG data inngår i ACCESS Life Course infrastruktur, finansiert gjennom Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur ved Norges forskningsråd (prosjektnr. 195403 og 269920).

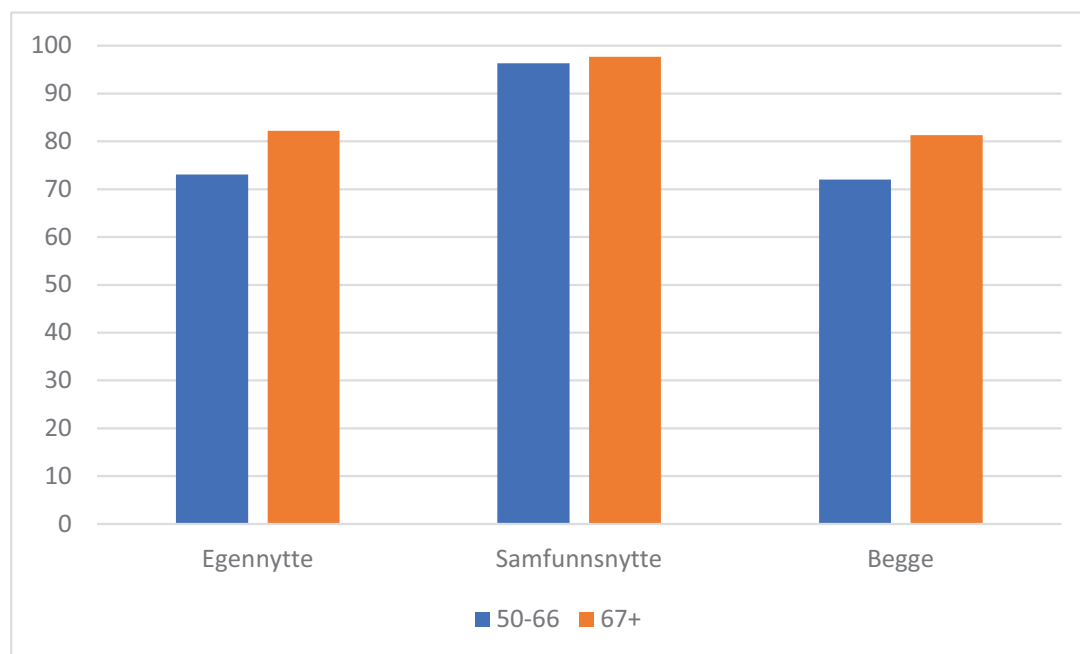
Referanser

- Ariza-Montes, A., Tirado-Valencia, P., Fernández-Rodríguez, V., & Leal-Rodríguez, A. (2017). Volunteering by elders: a question of values? *The Service Industries Journal*, 37(11–12), 685–702. <https://doi.org/10.1080/02642069.2017.1298095>
- Dekker, P., & Halman, L. (2003). Volunteering and Values : An Introduction I P. Dekker & L. Halman (Red.), *The Values of volunteering: cross-cultural perspectives*. Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Eimhjellen, I. (2018). Refleksiv institusjonalisering. Nytt frivillig engasjement i brytningen mellom endring og stabilitet. I B. Enjolras & I. Eimhjellen (Red.), *Fra kollektiv til konnektiv handling? Nye former for samfunnsengasjement og kollektiv handling i Norge* (s. 211–234). Cappelen Damm Akademisk.
- Enjolras, B., & Strømsnes, K. (2018). *Scandinavian Civil Society and Social Transformations: The Case of Norway* *Nonprofit and Civil Society Studies*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-77264-6>
- Finkelstein, M. A. (2010). Individualism/collectivism: Implications for the volunteer process. *Social Behavior and Personality*, 38(4), 445–452. <https://doi.org/10.2224/sbp.2010.38.4.445>
- Fladmoe, A., Eimhjellen, I., Sivesind, K. H., & Arnesen, S. (2019). *Frivillighetens grunnfjell: Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?* Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Fladmoe, A., Sivesind, K. H., & Arnesen, D. (2018). *Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Folkestad, B., Christensen, D. A., Strømsnes, K., & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Norge 1998–2014. Kva kjenneteikner dei frivillige og kva har endra seg?* Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- Grönlund, H., Holmes, K., Kang, C., Cnaan, R., Handy, F., Brudney, J., ... Zrinščak, S. (2011). Cultural Values and Volunteering: A Cross-cultural Comparison of Students' Motivation to Volunteer in 13 Countries. *Journal of Academic Ethics*, 9(2), 87–106. <https://doi.org/10.1007/s10805-011-9131-6>
- Hansen, T., Aartsen, M., Slagsvold, B., & Deindl, C. (2018). Dynamics of Volunteering and Life Satisfaction in Midlife and Old Age: Findings from 12 European Countries. *Social sciences (Basel)*, 7(5), 78. <https://doi.org/10.3390/socsci7050078>
- Hansen, T., & Slagsvold, B. (2020a). An «Army of Volunteers»? Engagement, Motivation, and Barriers to Volunteering among the Baby Boomers. *Journal of gerontological social work*, 63(4), 335–353. <https://doi.org/10.1080/01634372.2020.1758269>
- Hansen, T., & Slagsvold, B. (2020b). Refleksiv frivillighet i en norsk kontekst. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 23(01), 4–19. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2020-01-01>
- Hellevik, O. (2009). Linear versus logistic regression when the dependent variable is a dichotomy. *International Journal of Methodology*, 43(1), 59–74. <https://doi.org/10.1007/s11135-007-9077-3>
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2016). *Flere år – flere muligheter – Regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/flere-ar-flere-muligheter/id2477934/>
- Hippel, P. V. (2015). *Linear vs. Logistic Probability Models: Which is Better, and When?* <https://statisticalhorizons.com/linear-vs-logistic>
- House, R., Javidan, M., Hanges, P., & Dorfman, P. (2002). Understanding cultures and implicit leadership theories across the globe: an introduction to project GLOBE. *Journal of world business: JWB*, 37(1), 3–10. <https://doi.org/10.1016/S1090-951>
- Hustinx, L., & Lammertyn, F. (2003). Collective and reflexive styles of volunteering: a sociological modernization perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. <https://doi.org/10.1023/A:1023948027200>
- Kemmelmeier, M., Jambor, E. E., & Letner, J. (2006). Individualism and good works – Cultural variation in giving and volunteering across the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37(3), 327–344. <https://doi.org/10.1177/0022022106286927>
- Kulturdepartementet. (2018). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig*. (Meld. St. 10 (2018–2019)). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20182019/id2621384/>
- Luria, G., Cnaan, R. A., & Boehm, A. (2015). National Culture and Prosocial Behaviors: Results From 66 Countries. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 44(5), 1041–1065. <https://doi.org/10.1177/0899764014554456>
- Musick, M. A., & Wilson, J. (2008). *Volunteers: a social profile*. University Press.
- NyAnalyse. (2017). *Verdien av aktive seniorer*. Retrieved from <https://seniorporten.no/wp-content/uploads/2017/02/Verdien-av-aktive-seniorer.pdf>
- Pallant, J. (2016). *SPSS survival manual: a step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. McGraw Hill Education.
- Parboteeah, K. P., Cullen, J. B., & Lim, L. (2004). Formal volunteering: a cross-national test. *Journal of World Business*, 39(4), 431–441. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2004.08.007>
- Pearlin, L. J., & Schooler, C. (1978). The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19, 2–21. <https://doi.org/10.2307/2136319>
- Principi, A., Lindley, R., Perek-Bialas, J., & Turek, K. (2012). Volunteering in older age: an organizational perspective. *International Journal of Manpower*, 33(6), 685–703. <https://doi.org/10.1108/01437721211261822>
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)

- Schwartz, S. H. (2003). A proposal for measuring value orientations across nations. *European social survey core questionnaire development—chapter 7*. <https://pdfs.semanticscholar.org/376a/d809f1313cb41dfcfa8bd180949c273f8c2.pdf>
- Schwartz, S. H. (2010). Basic Values: How They Motivate and Inhibit Prosocial Behavior. I M. Mikulincer & P. R. Shaver (Red.), *Prosocial motives, emotions, and behavior: The better angels of our nature* (s. 221–241): American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12061-012>
- Slagsvold, B., & Hansen, T. (2017). Morgendagens eldre- Betydningen av økt utdanning for mental helse. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 54, 36–45.
- Slagsvold, B., & Strand, N. P. (2005). Morgendagens eldre – Blir de mer kravstore og mindre beskjedne? I B. Slagsvold & P. E. Solem (Red.), *NOVA-rapport (online). Morgendagens eldre : en sammenligning av verdier, holdninger og atferd blant dagens middelaldrede og eldre*.
- Slagsvold, B., & Sørensen, A. M. (2008). Age, Education, and the Gender Gap in the Sense of Control. *International Journal of Aging and Human Development*, 67(1), 25–42. <https://doi.org/10.2190/AG.67.1.b>
- Sundeen, R. A., Raskoff, S. A., & Garcia, M. C. (2007). Differences in perceived barriers to volunteering to formal organizations: Lack of time versus lack of interest. *Nonprofit management & leadership*, 17(3), 279–300. <https://doi.org/10.1002/nml.150>
- Torsteinsen, A., & Holmøy, A. (2019). *Den norske studien av livsløp, aldring og generasjon – tredje runde (NorLAG3)*. Dokumentasjonsrapport. Statistisk sentralbyrå.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism & collectivism*. Westview Press.
- Vangen, H., Hellevik, T., & Herlofson, K. (2021). Associations between paid and unpaid work among Norwegian seniors: competition, complementarity or continuity? *European Journal of Ageing*. <https://doi.org/10.1007/s10433-021-00615-9>
- Veenstra, M., Herlofson, K., Aartsen, M., Hansen, T., Hellevik, T., Henriksen, G., ... & Vangen, H. (2021). Cohort Profile: The Norwegian life course, ageing and generation study (NorLAG). *International Journal of Epidemiology*. <https://doi.org/10.1093/ije/dyaa280>
- Wollebæk, D., Selle, P., & Lorentzen, H. (2000). *Frivillig innsats*. Fagbokforlaget.
- Wollebæk, D., Sætrang, S., & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats: motivasjon og kontekst*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Appendix

Figur A. Andel (%) som vektlegger ulike motiv for sin frivillige innsats, etter alder.

Kommentar: Grunner som oppgis som nokså viktig eller svært viktig for at de gjør frivillig arbeid.

Tabell B. Korrelasjonsmatrise over alle inkluderte variabler. Nedre diagonal: 50–66 år. Øvre diagonal 67–80 år.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Deltatt i frivillig arbeid	a	.18**	A	a	A	.10**	-.05*	.10**	-.08**	.10**	.10**	.03	.13**	.03	.01	
2. Aktiv frivillig	a		.25**	.10*	.07	.00	.04	.01	.00	.03	-.03	.05	.03	.05	.00	.00
3. Forpliktelse	.21**	.26**		.08	.00	.06	.07*	.01	.03	-.03	.05	.06*	.06*	.06*	.05*	.03
4. Egennytte motiv	a	.21**	.11**		.41**	.07	.00	.09*	-.01	.05	-.02	-.07	.00	.00	.03	-.05
5. Samfunnsnytttemotiv	a	.10**	.10**	.45**		.04	-.01	.12**	-.01	.01	-.11**	-.02	.06	.00	.02	.00
6. Forpliktende motiv	a	.02	.08*	-.02	.04		.00	-.04	-.04	-.04	-.01	.03	.06	.03	.04	.05
7. Individualisme	.09**	.07**	.05**	.07*	.04	-.03		.17**	.25**	-.03	.14**	.08**	.09**	.08**	.00	.00
8. Kollektivisme	-.02	.03	.00	.14**	.08*	-.03	.14**		.06*	.00	-.07**	-.04	-.13**	-.04	-.01	.00
9. Mestring	.09**	-.04	.04	.00	.09**	-.10**	.25**	.03		-.08**	.10**	.05*	.03	.32**	.00	.00
10. Alder	-.01	.05*	-.04*	.10**	-.03	-.17**	-.07**	-.01	-.09**		-.01	-.04	.06*	-.09**	-.09**	-.07**
11. Kjønn	.08**	.04	.05*	-.03	-.04	-.01	.15**	-.05**	.10**	.04		-.11**	.12**	0.01	.24**	.07**
12. Middels utdanning	.10**	-.03	.06**	-.05	-.02	.10**	-.01	-.06**	.06**	-.03	-.15**		-.21**	.09**	-.01	-.02
13. Høy utdanning	.05**	-.01	.09**	-.12**	.02	.12**	.13**	-.13**	.04*	-.06**	.06**	-.25**		.07**	.02	-.03
14. Helse	.09**	-.06*	.06**	-.07*	-.03	.07*	.13**	-.02	.36**	-.09**	.04	.08**	.14**		.04	-.03
15. Gift/samboer	.07**	-.02	.03	-.03	.02	.03	.00	.01	.06**	-.02	.09**	-.03	.04*	.09**		.01
16. Barn i husholdet	.06**	.02	.07**	-.09**	.02	.11**	.03	.00	.04	-.39**	.06**	.01	.04*	.05*	.14**	

* $p < .05$, ** $p < .01$. Kommentar: «a» betyr at variablene ikke kan korreleres fordi den ene variabelen er konstant. Dette er fordi variabelen «aktiv frivillig» og motivvariablene kun består av respondenter som er frivillige.